1

Du vyrai ir Mulas

Enciklopedija siūlo gerokai daugiau informacijos apie Mulą ir jo Imperiją, bet tiesiogiai nesusijusios su istorija, kurią ketiname papasakoti, be to, informacija pernelyg sausa, kad tiktų mūsų tikslui. Daugiausia dėmesio minimame straipsnyje skiriama ekonominėms sąlygoms, nulėmusioms Pirmojo Sąjungos Piliečio – toks buvo oficialus Mulo titulas – iškilimą, ir ekonominėms to iškilimo pasekmėms.

Jei straipsnio autorių ir stebino neįtikėtini Mulo tempai – iš nieko didžiulės karalijos viešpačiu tapo vos per penkerius metus, – nuostabą jis sėkmingai nuslėpė. Jeigu jam pasirodė keista, kad paskui ekspansija staiga sustojo ir visas dėmesys buvo sutelktas į vėlgi maždaug penkerius metus trukusią teritorijų konsolidaciją, nė puse žodžio neužsimena ir apie tai.

Tad padėsime Enciklopediją į šalį ir eisime savu keliu, siekdami savų tikslų, o pasakojimą apie Didįjį Tarpuvaldį – laikotarpį, skyrusį Pirmąją Galaktinę Imperiją nuo Antrosios, – pradėsime besibaigiant teritorijų konsolidacijos penkmečiui.

Politiniu atžvilgiu Sąjungoje viešpatavo ramybė. Ekonomiškai ji klestėjo. Nedaugelis būtų sutikę iškeisti taiką Mulo gniaužtuose į chaosą, tvyrojusį iki Mulo. Pasauliuose, kurie vos prieš penkerius metus dar buvo Fondo globotiniai, gal ir buvo justi šioks toks nostalgiškas gailesys, bet ne daugiau. Beverčiai Fondo vadai jau buvo negyvi, o vertingieji – pajungti Mulo valiai.

Iš visų priverstinių Mulo sekėjų pats vertingiausias buvo Hanas Pričeris, dabar jau generolas leitenantas.

*

Fondo laikais Hanas Pričeris buvo kapitonas ir pogrindinės Demokratinės Opozicijos narys. Kai Fondas be kovos pasidavė Mului, Pričeris su Mulu kovojo… kol pats buvo užvaldytas.

Virsmas nebuvo iš tų, paprastųjų, kai žmogus persimaino veikiamas vien galingesnio proto jėgos. Hanas Pričeris tai žinojo. Jis buvo permainytas, nes Mulas, ypatingomis mentalinėmis galiomis apdovanotas mutantas, gebėjo pakeisti kitų žmonių jauseną, pritaikyti savo reikmėms. Bet šitai Pričerį puikiausiai tenkino. Kaip tik taip ir turėjo būti. Žinoma, pasitenkinimas virsmu – pirmas tą virsmą liudijantis simptomas, bet Hanas Pričeris nė nebekvaršino dėl to galvos.

Ir dabar, grįždamas iš penktosios tolimos ekspedicijos į bekraštę Galaktiką, plytinčią už Sąjungos ribų, kosminių kelionių veteranas ir buvęs žvalgybos agentas jautė, kaip širdį užlieja skaidrus ir nuoširdus džiaugsmas vos pagalvojus apie artėjantį susitikimą su Pirmuoju Piliečiu. Rūsčiame, lyg išskaptuotame iš tamsaus vientiso medžio jo veide, kuris, rodos, suskiltų vos pamėginęs nusišypsoti, jokio džiaugsmo nebuvo matyti, bet išorinių laimės apraiškų nė nereikėjo. Mulas gebėjo įžvelgti viduje slypinčias emocijas, iki pačios menkiausios, panašiai kaip paprastas žmogus matytų trūkčiojantį antakį.

Pričeris paliko savo skraidyklę senajame vicekaraliaus angare ir, kaip reikalaujama, įžengė į rūmų teritoriją pėsčias. Nužingsniavo mylios ilgumo, it strėlė pirmyn šaunančiu keliu, šis buvo

visiškai tuščias, tvyrojo tyla. Pričeris žinojo, kad ištisas kvadratines mylias išsidriekusioje rūmų teritorijoje nėra nė vieno sargybinio, nė vieno kareivio, nė vieno ginkluoto žmogaus.

Mului nereikėjo jokios apsaugos.

Mulas pats sau buvo geriausias, neįveikiamas sargybinis.

Pričeriui ausyse aidėjo jo paties žingsniai artėjant prie neįtikėtinai lengvu ir neįtikėtinai tvirtu metalu spindinčių rūmų sienų bei gigantiškų, kone groteskiško dydžio arkų, liudijančių vėlyvojo Imperijos laikotarpio architektūros stilių. Milžiniški rūmai, rodėsi, galingai rėpia tuščią dvaro teritoriją ir netgi ties horizontu įžiūrimą tirštai gyvenamą miestą.

Rūmuose buvo tik vienas žmogus – tas pats, nuo kurio nežmogiškų mentalinių savybių priklausė naujoji aristokratija ir visa Sąjungos struktūra.

Generolui prisiartinus, atsivėrė milžiniški, nugludinti vartai, ir jis žengė vidun. Užlipo ant plačios nuožulnumos, kuri tuojau pajudėjo aukštyn. Begarsis liftas kėlė greitai. Pričeris atsidūrė prie nedidelių plynų durų, vedančių į asmeninį Mulo kambarį viename iš aukščiausių, akinančiai žaižaruojančių rūmų bokštų.

Durys atsivėrė…

*

Beilas Čenis buvo jaunas, ir jis nebuvo permainytas. Paprasčiau tariant, Mulas nebuvo prikišęs nagų prie jo emocinės sanklodos. Čenis liko toks, koks buvo natūraliai susiformavęs: prigimtinę jo jausmų ir mąstymo struktūrą keitė tik aplinkos poveikis. Ir tuo jis jautėsi patenkintas.

Nesulaukęs nė trisdešimties jau mėgavosi stulbinančiu pasisekimu sostinėje. Patrauklios išvaizdos ir šmaikštus, todėl populiarus visuomenėje. Protingas ir santūrus, todėl Mulo vertinamas. Ir netvėrė pasitenkinimu dėl šios dvejopos sėkmės

O dabar, pirmą kartą, Mulas išsikvietė jį asmeninio pokalbio.

Kojos nešė Čenį ilgu tviskančiu keliu korytų aliuminio smailių link – kadaise čia gyveno Kalgano vicekaraliai, valdę senųjų imperatorių laikais, vėliau – jau nepriklausomi Kalgano princai, kurie patys buvo valdovai, o dabar įsikūrė Pirmasis Sąjungos Pilietis, valdantis nuosavą imperiją.

Žingsniuodamas Čenis tyliai niūniavo sau po nosimi. Nekilo abejonių, ką galėtų reikšti šitas iškvietimas. Kalba suksis apie Antrąjį Fondą – na, žinoma! Tą iš už kiekvieno kampo dėbsančią baidyklę, privertusią Mulą atsižadėti neribotos ekspansijos politikos, pakeisti ją atsargiu sąstingiu. Oficialus terminas šiam pavadinti buvo „konsolidacija“.

Žinoma, sklandė begalė gandų – jų nepažabosi. Mulas vėl ruošiasi pulti. Mulas suuodė, kur įsikūręs Antrasis Fondas, ir planuoja antpuolį. Mulas susitarė su Antruoju Fondu ir jie pasidalijo Galaktiką tarpusavyje. Mulas priėjo išvadą, kad Antrasis Fondas išvis neegzistuoja ir pats užvaldys visą Galaktiką…

Nėra prasmės vardinti visų variantų, apie ką šnabždantis gali išgirsti prieškambariuose. Tokie ir panašūs gandai sklandė netgi nebe pirmą kartą. Bet dabar jie atrodė labiau pagrįsti, ir visos laisvos, užsisklęsti nelinkusios sielos, visi tie, kuriems kovos, kariniai nuotykiai ir politinės suirutės buvo klestėjimo pagrindas ir kurie geibdavo stabilumo bei neveiklios taikos laikotarpiais, netvėrė džiaugsmu.

Vienas tokių buvo ir Beilas Čenis. Jis nebijojo paslaptingojo Antrojo Fondo. Beje, nebijojo ir Mulo ir nevengdavo tuo pasigirti. Tikriausiai kai kas iš besiraukančių, kad jis, būdamas toks jaunas, jau taip gerai įsitaisęs, paslapčia vylėsi, jog tam linksmuoliui, moterų numylėtiniui dar smarkiai

atsirūgs šmaikštūs juokeliai apie Mulo išvaizdą bei atsiskyrėlišką gyvenimo būdą. Niekas nesiryždavo jam antrinti, retas išdrįsdavo nusijuokti, bet Čeniui taip ir nenutiko nieko blogo, o reputacija atitinkamai augo.

Vis dar niūniuodamas Čenis bandė parinkti melodijai žodžius. Išėjo beprasmis kratinys, užtat su priedainiu: „Antrasis Fondas – mirtinas pavojus: tautai ir pasauliui, ir mūsų rytojui.“

Jis priėjo rūmus.

Čeniui prisiartinus, atsivėrė milžiniški, nugludinti vartai, ir jis žengė vidun. Užlipo ant plačios nuožulnumos, kuri tuojau pajudėjo aukštyn. Begarsis liftas kėlė greitai. Čenis atsidūrė prie nedidelių plynų durų, vedančių į asmeninį Mulo kambarį viename iš aukščiausių, akinančiai žaižaruojančių rūmų bokštų.

Durys atsivėrė…

*

Žmogus, kurio vienintelis vardas – Mulas, vienintelis titulas – Pirmasis Pilietis, žvelgė pro poliarizuoto stiklo sieną žvelgė į horizonte šviesų jūra plieskiantį didingą miestą.

Tirštėjančiose sutemose pamažu žiebėsi žvaigždės, ir visos – prisiekusios ištikimybę jam.

Mulas šyptelėjo nuo tos kartėlio persmelktos minties. Tolimi pasauliai prisiekę ištikimybę asmeniui, kurį retas buvo matęs.

Jis nebuvo tas, kurio išvaizda džiugina akį kitiems. Mulas… tik pajuokos verta žmogysta. Kūnas, sveriantis gal šimtą dvidešimt svarų, ne daugiau, išsistiebęs iki penkių pėdų ir aštuonių colių. Rankos ir kojos – sudžiūvę, kaulėti ir kerėpliškai styrantys stagarai. Liesas veidas beveik visai užgožtas mėsingo, gerų trijų colių ilgumo snapo.

Ir tik akys visai nederėjo prie tos žmogaus parodijos, Mulo. Jos buvo švelnios – kaip keista, nuožmiausias Galaktikos užkariautojas tokiomis švelniomis akimis, – o liūdesys jose niekad visiškai nepradingdavo.

Mieste galėjai rasti visokiausių pramogų, derančių prašmatnaus pasaulio prašmatniai sostinei. Mulas būtų galėjęs įkurdinti savo sostinę Fonde – stipriausio iš nugalėtų priešų teritorijoje, bet Fondas buvo nuošaliame Galaktikos pakraštyje. Kalganas, gerokai arčiau centro ir išlaikęs senas aristokratijos smagybių židinio tradicijas, Mului tiko labiau – strateginiu požiūriu.

Bet netgi čia, negirdėtais turtais maitinamų tradicinių linksmybių sūkuryje, jis taip ir nerado ramybės.

Žmonės Mulo bijojo, jam paklusdavo, gal net jį gerbė – tačiau tik per nemenką nuotolį. Bet argi kas teiktųsi bent pažvelgti į jį be paniekos? Tiktai jo permainytieji. O ko verta tokia dirbtinė ištikimybė? Jai stigo gyvybės. Mulas galėjo suteikti sau titulų, prisigalvoti visokių ceremonijų, įdiegti daugybę naujų ritualų, bet tai nieko nebūtų pakeitę. Geriau – ar bent jau ne blogiau – taip ir likti paprasčiausiai Pirmuoju Piliečiu ir niekam nesirodyti.

Mulą užplūdo staigi niršaus maišto banga – stipri ir negailestinga. Galaktikoje neturi likti nė sklypelio, kuris nepriklausytų jam! Ištisus penkerius metus jis it pelė po šluota tylutėliai tūnojo čia, Kalgane, baimindamasis amžinos, paslaptingos, iš kosmoso atsklindančios nematyto, neregėto, niekam nepažįstamo Antrojo Fondo grėsmės. Mului buvo trisdešimt dveji. Lyg ir ne senas – bet jautėsi senas. Nors apdovanotas neįtikėtinomis mentalinėmis mutanto galiomis, fizinis kūnas buvo visai silpnas.

Visos žvaigždės! Visos, kurias jis mato plika akimi, ir visos, kurių nemato. Viskas turi priklausyti jam!

Kerštas visiems ir viskam. Žmonijai, kuri jo nepriėmė. Galaktikai, prie kurios jis negalėjo pritapti.

Virš galvos sumirgėjo blausi įspėjimo lempelė. Mulas valiojo mintimis sekti į rūmus įėjusio žmogaus kelią. Tuo pat metu, tarsi jo, mutanto, pojūčiai vienumos prieblandoje būtų dar labiau sustiprėję ir paaštrėję, pajuto ir emocinio pasitenkinimo srautą palytėjus atvykėlio smegenų skaidulas.

Neprireikė pastangų svečiui atpažinti. Pričeris.

Andainykščio Fondo kapitonas Pričeris. Tas pats kapitonas Pričeris, kurį ignoruodavo silpstančios vyriausybės biurokratai, kurį aplenkdavo bet kokios valdžios malonės. Tas pats kapitonas Pričeris, kurį jis, Mulas, išvadavo nuo menko šnipelio darbo, ištraukė iš liūno. Tas pats kapitonas Pričeris, kurį jis, Mulas, nedelsdamas paaukštino: paskyrė pulkininku, paskui ir generolu, išplėtė jo veiklos mastus – dabar šie aprėpė visą Galaktiką.

Kadaise užkietėjęs maištininkas, dabartinis generolas Pričeris buvo absoliučiai atsidavęs Mului. Visiškai ištikimas, ir vis dėlto – ne dėl dosnaus atlygio, ne iš dėkingumo, ne siekdamas už gera atlyginti geru – ne; jo ištikimybę Mulas įgijo tik pasitelkęs meną manipuliuoti sąmone.

Mulas suvokė tą tvirtą, nekintantį paviršinį meilės ir ištikimybės sluoksnį, paveikiantį kiekvieną Hano Pričerio emocijų virptelėjimą – sluoksnį, kurį pats ir paklojo prieš penkerius metus. Tačiau giliai po išoriniu luobu tebeglūdėjo tikrosios, užsispyrusios individualybės, nepakantumo valdžiai, idealizmo likučiai. Tiesa, taip giliai, kad netgi Mulas vargiai beįstengė užčiuopti.

Jam už nugaros prasivėrė durys, Mulas atsigręžė. Skaidri kambario siena kaipmat apniuko ir tapo sūdri, purpurinę vakaro žarą pakeitė baltas branduolinio apšvietimo spindesys.

Hanas Pričeris atsisėdo į nurodytą kėdę. Per asmenines audiencijas pas Mulą neprireikdavo lankstytis ar klauptis ant kelių. Mulas – tiesiog Pirmasis Pilietis. Kreiptis į jį reikėjo „pone“. Jo akivaizdoje buvo valia sėdėti, prireikus – net atsukti nugarą.

Hanas Pričeris tai laikė neabejotinos šio žmogaus galios ir pagrįsto pasitikėjimo savimi įrodymu. Pagalvojus apie šitai, širdį užliejo džiugesio šiluma.

Mulas prašneko:

– Naujausia tavo ataskaita pasiekė mane vakar. Neslėpsiu, ji šiek tiek nuliūdino, Pričeri.

Generolo antakiai susimetė tarpuakyje.

– Taip, suprantu, bet nenumanau, kokia būtų galima kitokia išvada. Antrojo Fondo tiesiog nėra, pone.

Mulas valandėlę pagalvojo, paskui lėtai papurtė galvą – toli gražu nebe pirmą kartą.

– Yra vienas įrodymas: Eblingas Misas. Visada lieka tas vienas įrodymas – Eblingas Misas…

Giesmelė buvo sena. Pričeris prašneko gana kategoriškai:

– Misas, ko gero, tikrai buvo iškiliausias Fondo psichologas, ir vis tiek – tik kūdikis palyginus su Seldonu. Tuo metu, kai tyrinėjo Seldono darbus, jūs be paliovos dirbtinai stimuliavote jam smegenis. Galėjo atsitikti ir taip, kad tiesiog persistengėte. Galbūt jis suklydo. Pone, reikia manyti, jis išties suklydo.

Mulas atsiduso. Laibas it degtukas kaklas pasviro, atkišdamas priekin niaurų veidą.

– Jei tik jis būtų pagyvenęs dar bent minutę! Juk jau žiojosi pasakyti man, kur yra Antrasis Fondas. Sakau tau, jis *žinojo*! Ir man nebūtų reikėję atsitraukti. Nebūtų tekę laukti, laukti ir laukti.

Šitiek laiko prarasta! Ištisi penkeri metai šuniui ant uodegos!

Pričeris nesugebėjo vertinti savo valdovo silpnumo ar ilgesio, neleido permainyta mąstymo struktūra. Tad tik pasijuto suglumęs, netgi šiek tiek sunerimo. Ir paklausė:

– O kokia alternatyvi išvada dar galėtų būti, pone? Jau penkiskart buvau išvykęs į paieškas jūsų paties sudarytais maršrutais. Nė vieno asteroido nepalikau neišnaršyto. Praėjo trys šimtmečiai nuo tų laikų, kai Senosios Imperijos mokslininkas Haris Seldonas esą įkūrė du Fondus, turinčius tapti naujos Imperijos branduoliais – Imperijos, pakeisiančios subyrėjusią senąją. Praėjus šimtmečiui po Seldono mirties, apie Pirmąjį Fondą – tą patį, kurį mes taip puikiai pažįstame – buvo žinoma kiekviename Periferijos užkampyje. Šimtas penkiasdešimties metų po Seldono – paskutiniojo mūšio su Senąja Imperija laikais – garsas apie jį aidėjo per visą Galaktiką. Dabar praėję jau trys šimtai metų – ir kurgi galėtų būti paslaptingasis Antrasis Fondas? Visame Galaktikos žinių sraute apie jį – nė žinelės.

– Eblingas Misas tvirtino, kad Antrasis Fondas slepiasi sąmoningai. Tik slaptumas galėjo paversti jo silpnumą stiprybe.

– Šitoks neįtikėtinas slaptumas gali reikšti ir tikimybę, kad Antrasis Fondas išvis neegzistuoja.

Mulas pakėlė galvą, didžiulės jo akys žvelgė aštriai ir skvarbiai.

– Ne. Jis *tikrai* egzistuoja. – Mulas kaulėtu pirštu dūrė Pričerio pusėn. – Atėjo metas šiek tiek pakeisti taktiką.

Pričeris suraukė antakius.

– Ketinat išvykti pats? Šito tikrai nepatarčiau.

– Ne, aišku, ne. Keliauti vėl teks tau – dar vieną, paskutinį kartą. Bet šįsyk turėsi lygiavertį bendrakeleivį.

Valandėlę patylėjęs Pričeris šaltai paklausė:

– Kas jis, pone?

– Toks jaunas vaikinas, vietinis, iš Kalgano. Beilas Čenis.

– Nieko nesu apie jį girdėjęs, pone.

– Nenuostabu. Bet jis guvaus proto, ambicingas, ir… nesu jo permainęs.

Atsikišęs Pričerio žandikaulis virptelėjo, vos akimirksnį.

– Nesuprantu, kuo tai naudinga.

– Dar ir kaip naudinga, Pričeri. Tu – išradingas ir patyręs žmogus. Lig šiol puikiai man tarnavai. Bet tu permainytas. Tavo veiksmus lemia vienintelis motyvas – priverstinė ištikimybė, kuriai negali atsispirti. O praradęs prigimtinę motyvaciją, drauge netekai ir dar kažko, kažin kokių neapčiuopiamų paskatų, kurių neturiu kuo pakeisti.

– Aš to nejaučiu, pone, – paniuręs atsakė Pričeris. – Puikiai prisimenu save, koks buvau anais laikais, būdamas aršiausias jūsų priešas. Nesijaučiu niekuo prastesnis.

– Žinoma, nesijauti, – Mulo lūpų kampučiai tįstelėjo aukštyn. – Bet tavo vertinimą šiuo atveju vargiai galima laikyti objektyviu. O tasai Čenis… jis ambicingas, garbės trokšta sau. Juo gali pasikliauti, nes yra ištikimas sau. Jis suvokia, kad sėk-mę vejasi įsikibęs mano skvernų, tad darys viską, kas įmanoma, kad sustiprintų mano galią – tuomet jo kelionė bus ilga ir tolima, o tikslas – šlovingas. Keliaudamas drauge su tavim, jis pridės trūkstamą paskatą – stengtis dėl savęs paties.

– Tuomet, – dar bandė laikytis savo Pričeris, – kodėl nepašalinus manyje įvykusio permainymo, jei manot, kad tada būčiau vertingesnis? Negali būti, kad ir dabar manim nepasitikėtumėt.

– Štai to jau niekad nebus, Pričeri. Kol tu gali pasiekti mane ištiesta ranka ar spinduliuoklio šūviu, nė už ką nepašalinsiu permainymo. Jei išlaisvinčiau tave, po akimirkos pats krisčiau negyvas.

Generolo šnervės išsipūtė.

– Skaudu girdėti, kad taip manot.

– Skaudinti nenoriu, bet esi nepajėgus suvokti, kokie būtų tavo jausmai, jei galėtų laisvai formuotis veikiami prigimtinių paskatų. Žmogaus sąmonė nepakenčia prievartos. Dėl šios priežasties paprastas hipnotizuotojas negali užhipnotizuoti kito žmogaus prieš jo paties valią. Aš galiu, nes aš – ne hipnotizuotojas. Patikėk, Pričeri, tavo apmaudas, kuris dabar niekaip nepasireiškia ir kurio savyje nė neįtari, anaiptol nėra tai, ką norėčiau patirti savo kailiu.

Pričeris panarino galvą. Lyg tuščia beprasmybė būtų išgręžusi, ūmai pasijuto kupinas tik pilkumos ir nuovargio. Ne be pastangų iškošė:

– Bet… kaip galit pasitikėti tuo žmogumi? Turiu galvoj, pasitikėti visiškai, taip pat, kaip ir permainytu manim?

– Ką gi, besąlygiškai pasitikėti tikriausiai negaliu. Štai kodėl tau teks keliauti drauge su juo. Suprask gi, Pričeri… – Mulas atsilošė ir nugrimzdo didžiuliame krėsle, atsirėmęs į minkštą atlošą atrodė lyg gyvas, kampuotas dantų krapštukas. – Jei jam pavyks rasti Antrąjį Fondą… ir jei tada nutars, kad sandėris su anais jam gali būti naudingesnis nei su manim… Dabar supranti?

Pričeris akimoju atkuto, jo akyse sužibo pasitenkinimas.

– Jau daug geriau, pone.

– O kaipgi. Bet neužmiršk: turi laikyti jį pirištą kiek įmanoma ilgesniu pasaitu.

– Taip, žinoma.

– Ir dar, Pričeri… Tas jaunuolis gražus, malonus ir trykšte trykšta žavesiu. Tad nesileisk apmulkinamas. Jis pavojingas, neturi jokių skrupulų. Verčiau nestok jam skersai kelio, kol nebūsi kaip reikiant tam pasirengęs. Kol kas – tiek.

Mulas vėl liko vienas. Apšvietimui leido užgesti, siena priešais vėl tapo perregima. Dangus žioravo purpuru, miestas virto šviesų dėme horizonte.

Kam gi visa tai? Jeigu jis tikrai taptų viso šito viešpačiu – kas tuomet? Ar tuomet tokie kaip Pričeris nebebūtų tiesūs, aukšti, pasitikintys savimi ir stiprūs? Ar Beilas Čenis netektų žavesio? Ar jis pats virstų kitokiu?

Mulas keikė savo abejones. Tai ko gi jis iš tiesų siekia?

Virš galvos sumirgėjo blausi įspėjimo lempelė. Mulas valiojo mintimis sekti į rūmus įėjusio žmogaus kelią. Beveik nejučia pajuto ir emocinio pasitenkinimo srautą palytėjus atvykėlio smegenų skaidulas.

Neprireikė pastangų svečiui atpažinti. Čenis. Šįsyk Mulas užčiuopė ne tolygų srautą, o primityvią stiprios valios įvairovę, niekieno nepalytėtą ir nesuformuotą – niekieno, išskyrus įvairialypę Visatos betvarkę. Nevaržoma sąmonė raivėsi, plūdo srautais ir bangomis. Paviršių dengė plonas atsargumo luobas, kiek slopinantis laisvą bangavimą, bet ir jame buvo justi užslėpti ciniškos nešvankybės verpetai. Po tuo luobu šniokštė stiprus egoizmo bei meilės sau srautas su šen ten pasitaikančiais žiauroko humoro slenksčiais, o pačioje gelmėje telkšojo ramus, gilus garbėtroškos ežeras.

Mulas jautė, kad panorėjęs galėtų užtvenkti tą srovę, užkimšti arba kitur nukreipti ežerą maitinantį šaltinį, vieną versmę išdžiovinti, priversti ištrykšti kitą. Bet kas jam iš to? Taip, jis galėtų

priversti Čenį nulenkti išdidžią garbanotą galvą, galėtų įkvėpti jam nuolankaus dievinimo jausmą – bet ar tai pakeistų groteskišką jo paties išvaizdą, privertusią vengti dienos šviesos ir mėgautis naktimi, pavertusią jį atsiskyrėliu neabejotinai jam vienam paklūstančioje imperijoje?

Jam už nugaros prasivėrė durys, Mulas atsigręžė. Skaidri kambario siena kaipmat apniuko ir tapo sūdri, purpurinę vakaro žarą pakeitė baltas branduolinio apšvietimo spindesys.

*

Beilas Čenis tūptelėjo ant kėdės krašto ir tarė:

– Ši garbė, pone, nėra man visai netikėta.

Mulas visais keturiais pirštais pasikasė straublį ir kiek suirzęs paklausė:

– Įdomu – kodėl, jaunuoli?

– Tikriausiai nuojauta. Nebent prisipažinčiau, kad klausiausi gandų…

– Gandų? Apie kuriuos iš keliasdešimties variantų kalbi?

– Apie tuos, pasak kurių ruošiamas naujas visos Galaktikos masto puolimas. Manyje rusena viltis, kad tai galbūt tiesa ir man pačiam galbūt teks prisidėti.

– Vadinasi, tavo manymu Antrasis Fondas egzistuoja?

– Kodėl ne? Tada viskas atrodo daug įdomiau.

– Vadinasi, tave jis irgi domina?

– Žinoma! Jau vien jo paslaptingumas ko vertas! Ar įmanoma rasti geresnę temą spėlionėms? Pastaruoju metu laikraščių priedai apie nieką kita nė nerašo – tai turėtų ką nors reikšti! „Kosmosas“ vienam nuolatinių savo autorių užsakė parašyti šiurpą keliantį straipsnį apie bekūnių, vien sąmonę teturinčių būtybių apgyventą pasaulį – žinoma, turimas galvoj Antrasis Fondas. O tos būtybės esą taip išvysčiusios savo mentalines galias, kad jų energijos pakanka varžytis su bet kuriuo iš žinomų fizinių mokslų. Neva jie galį susprogdinti žvaigždėlaivius iš kelių šviesmečių nuotolio arba priversti planetas išsukti iš orbitų…

– Taip, išties įdomu. Bet gal ir pats turi kokią nuomonę šiuo klausimu? Ar palaikai mentalinių galių grynuoju pavidalu teoriją?

– Galaktika, ne! Negi manot, kad tokios būtybės taip ir lindėtų savoje planetoje? Ne, pone. Manau, Antrasis Fondas tebetūno slėptuvėje, kadangi yra gerokai silpnesnis, nei manome.

– Tuomet man nebus sunku paaiškinti, ko siekiu. Ką pasakytum, jei pasiūlyčiau tau vadovauti Antrojo Fondo paieškų ekspedicijai?

Akimirką atrodė, kad Čenį prabloškė staigiai plūstelėjęs įvykių srautas, tokiam tempui jis nebuvo pasiruošęs. Liežuvis bemaž prilipo prie gomurio, tyla užsitęsė.

Mulas sausai jį paragino:

– Nagi?

Čenio kaktą perkirto raukšlė.

– Taip, žinoma. O kur reikės keliauti? Turit kokios nors informacijos?

– Drauge su tavim keliaus ir generolas Pričeris…

– Vadinasi, ekspedicijai vis dėlto vadovausiu ne aš?

– Leisk man užbaigti, o jau tada spręsi pats. Klausykis. Tu – ne iš Fondo. Tu gimęs ir užaugęs Kalgane, tiesa? Taip. Vadinasi, tavo žinios apie Seldono planą gali būti miglotos. Anuomet, kai pirmoji Galaktinė Imperija dar tik pradėjo irti, Haris Seldonas su grupe psichoistorikų, naudodamiesi matematiniais metodais, kurie mūsų nusmukusiais laikais jau seniai pamiršti,

išanalizavo būsimos istorijos kursą ir įkūrė du Fondus, po vieną priešinguose Galaktikos galuose – taip, kad vėliau, lėtai besivystant ekonominėms ir visuomenės jėgoms, jie taptų užgimstančios Antrosios Imperijos epicentrais. Pagal Hario Seldono planą šis procesas turėtų užtrukti tūkstantį metų – be Fondų naujosios Imperijos gimimo tektų laukti ištisus trisdešimt tūkstantmečių. Bet jis negalėjo numatyti manęs. Aš mutantas, psichoistorija mano gimimo negalėjo nuspėti – ji numato tik bendras masių reagavimo tendencijas. Supranti?

– Kuo puikiausiai, pone. O aš kuo dėtas?

– Netrukus tau viskas paaiškės. Ketinu suvienyti Galaktiką jau dabar, taigi tikslas bus pasiektas ne per Seldono numatytuosius tūkstantį, o vos per tris šimtus metų. Vienas iš Fondų – mokslininkų pasaulis – vis dar tarpsta, tik mano valdomas. Tvarkingoje ir klestinčioje Sąjungoje jų ištobulinti branduoliniai ginklai pajėgūs susidoroti su bet kuo Galaktikoje – išskyrus nebent Antrąjį Fondą. Tad privalau daugiau apie jį sužinoti. Generolas Pričeris atkakliai laikosi nuomonės, kad Antrasis Fondas neegzistuoja. Bet aš tikrai žinau, kad yra ne taip.

Čenis mandagiai paklausė:

– Iš kur žinot, pone?

Mulas prapliupo staiga suirzęs:

– Žinau, nes prie mano užvaldytų sąmonių protarpiais prikiša nagus kažkas kitas! Labai atsargiai! Švelniai! Nepastebimai! Ir visgi ne taip subtiliai, kad nepastebėčiau aš pats. Tokių įsikišimų daugėja, vis dažniau kliudomi vertingi žmonės svarbiais momentais! Ar tave vis dar stebina, kad pastaruosius keletą metų protingas apdairumas neleido man žengti nė žingsnio?

Štai kodėl man reikalingas tu. Generolas Pričeris – geriausias iš dar likusių man žmonių, taigi, nebesaugus. Aišku, jis pats to nežino. Bet tu nepermainytas, tad neįmanoma iškart nuspėti, kad tu – Mulo žmogus. Tu Antrąjį Fondą vynioti apie pirštą galėtum ilgiau nei bet kuris iš mano valdomų žmonių – gal netgi gerokai ilgiau. Dabar supranti?

– Hmm… Taip. Atleiskite, pone, vis dėlto norėčiau kai ko paklausti. Kas nutinka tiems jūsų žmonėms, kuriais ima manipuliuoti kažkas kitas? Klausiu, kad, jeigu kas, atpažinčiau generolo Pričerio pokyčius. Ar permanytieji vėl tampa kokie buvę anksčiau? Nebeištikimi?

– Ne. Sakau gi, pokyčiai nežymūs. Ir man dėl to neramu, nes juos sunkiau tiksliai įvertinti, kartais prieš imdamasis veikti turiu palaukti ir įsitikinti, ar koks itin svarbus asmuo suklydo natūraliai – ar kas nors jį timptelėjo už virvučių. Ištikimybė lieka neišklibinta, užtat ištrinami iniciatyva bei išradingumas. Man lieka tarsi ir nepriekaištingai normalus žmogus, tik visiškai nebenaudingas. Per pastaruosius metus tokia lemtis ištiko šešis mano vyrus. Ir dar pačius geriausius. – Vienas jo lūpų kamputis tįstelėjo aukštyn. – Šiuo metu jie vadovauja apmokymų bazėms – ir aš visa širdimi trokštu, kad jų neužgriūtų kokie nors nenumatyti įvykiai ir jiems netektų priimti lemtingų sprendimų!

– O jeigu… Tarkime, pone… jei tartume, kad Antrasis Fondas niekuo dėtas? O kas, jei nagus prikišo kas nors, panašus į jus – kitas mutantas?

– Labai jau kruopščiai viskas planuojama, labai toli žiūrima į ateitį… Vienas žmogus veiktų skubočiau. Ne, susidūrėme su ištisu pasauliu, ir tu būsi mano ginklas kovojant su juo.

Čenio akys sužibo. Jis tarė:

– Džiaugiuosi gavęs tokią galimybę.

Bet Mulas užčiuopė staiga prasiveržusį emocinį fontaną. Ir pasakė:

– Atrodo, pamanei, kad tau skirta ypatingos svarbos užduotis, taigi ir atlygis už ją turėtų būti neeilinis, galbūt – net galimybė tapti mano įpėdiniu. Ką gi, neneigsiu. Bet žinok: bausmės irgi gali būti ypatingos. Mano sugebėjimai manipuliuoti emocijomis neapsiriboja vien ištikimybės įdiegimu…

Staigaus siaubo užlietas Čenis pašoko nuo kėdės, ir Mulo lūpas perkreipė niauri šypsenėlė.

Tik vieną akimirką, vieną žaibu pralėkusią akimirką Čenis pajuto iki pat kaulų smegenų prasismelkiantį sielvarto dūrį. Šis pritrėškė nepakeliamu, bet kokias mintis užgožiančiu fiziniu skausmu, bet tuojau išsisklaidė. Neliko nieko, tik galingas įsiūčio srautas.

Mulas kalbėjo toliau:

– Pyktis nepadės… Taip, dabar bandai jį nuslėpti, tiesa? Bet aš jį matau. Tad įsimink – *toks* malonumas irgi galimas, tik gerokai intensyvesnis ir nepraeinantis. Man yra tekę primestomis emocijomis žudyti žmones ir, patikėk, nėra pasaulyje skausmingesnės mirties.

Valandėlę patylėjęs užbaigė:

– Kol kas – tiek!

*

Mulas vėl liko vienas. Apšvietimui leido užgesti, siena priešais vėl tapo perregima. Dangus už jos jau buvo juodas, o patekantis Galaktikos lęšis palengva tiesė žėručiais nubertas galūnes į aksomines kosminės erdvės gelmes.

Visas švytintis ūkas iš tiesų buvo žvaigždžių sankaupa, šviesulių joje – taip gausu, kad visi liejosi akyse į vientisą šviesos debesį.

Ir visa tai priklausys jam…

Liko sutvarkyti dar vieną, paskutinį reikalą – ir tada galėsiąs pamiegoti.

Pirmoji interliudija

Buvo sušaukta Antrojo Fondo Vykdomosios tarybos sesija. Jos dalyviai dabar mums – tik balsai. Nei tiksli susitikimo vieta, nei dalyvaujančiųjų tapatybės kol kas neturi reikšmės.

Tiesą sakant, neįmanoma pateikti ir tikslaus sesijos ar bent jos dalies aprašo, nebent sutiktume paaukoti bet kokią galimybę ką nors suprasti, o mes juk turime teisę tikėtis ką nors suprasti.

Susitinkame čia su psichologais, bet ne šiaip psichologais. Verčiau sakykime, mokslininkais, orientuotais į psichologiją. Tai yra žmonėmis, kurių fundamentalioji mokslo filosofijos koncepcija orientuota absoliučiai kita kryptimi nei visos mums žinomos. Šių mokslininkų „psichologija“, išvystyta remiantis aksiomomis, suformuluotomis stebint fizinių mokslų dėsnius, ne kažin kiek susijusi su PSICHOLOGIJA.

Maždaug tiek ir tegaliu paaiškinti aklajam, kas yra spalvos, pats būdamas toks pat aklas.

Štai ką stengiuosi tuo pasakyti: visų susirinkusiųjų protai gebėjo tobulai suvokti vienas kito veiklą ir ne tik remdamiesi bendrąja teorija, bet ir ilgai taikydami teorijas konkretiems individams. Kalba, prie kokios įpratę mes, buvo nereikalinga. Paprasčiausia sakinio nuotrupa bemaž prilygdavo pertekliniam plepėjimui. Rankos mostas, antakio kryptelėjimas, netikėtai susimetusi raukšlė, netgi reikšminga pauzė – viskas nešė informacinį krūvį.

Tad leisime sau pateikti laisvą nedidelės konferencijos dalies vertimą; perteiksime informaciją itin specifinėmis žodžių kombinacijomis, kurios neišvengiamai būtinos protams, nuo vaikystės įpratintiems prie fizinių mokslų filosofijos, nors ir rizikuodami šitaip paaukoti subtilesnius niuansus.

Konferencijoje dominavo vienas „balsas“, jis priklausė individui, vadinamam paprasčiausiai Pirmuoju Kalbėtoju.

Jis bylojo:

– Dabar jau gana tiksliai apibrėžta, kas sustabdė Mulą per jo pirmąjį beprotišką proveržį. Negaliu tvirtinti, kad ta garbė tenka, na… sakykime, mūsų gebėjimui suvaldyti padėtį. Atrodo, jam beveik pavyko mus aptikti dirbtinai stimuliuojant smegenų energiją vienam Pirmojo Fondo vadinamajam psichologui (jų pačių terminas). Psichologas buvo nužudytas paskutinę akimirką, taip ir nespėjęs atskleisti atradimo Mului. Žmogžudystę nulėmę įvykiai buvo visiškai atsitiktiniai pagal visus žemesnės nei Trečiosios fazės apskaičiavimus. Gal perimsi žodį?

Iš intonacijos buvo aišku: pasiūlymas skirtas Penktajam Kalbėtojui. Šis prašneko niūria gaida:

– Neabejotina, kad padėtis nebuvo suvaldyta. Masinis antpuolis tikrai sukeltų mums didžiulę grėsmę, o vadovaujamas tokio mentalinio fenomeno kaip Mulas – ypač. Netrukus po to, kai, jam užkariavus Pirmąjį Fondą, garsas pasklido visoje Galaktikoje, tiksliau, dar po pusmečio jis pasiekė ir Trantorą. Dar pusė metų – ir būtų įsiveržęs čionai, o tada mūsų šansai būtų buvę išties menki, tiksliau, tikimybė – 96,3 plius minus 0,05 procento mūsų nenaudai. Ilgai užgaišome analizuodami jį sustabdžiusias jėgas. Savaime aišku, mums žinoma, kokios paskatos iš pat pradžių ginė jį pirmyn. Fizinio išsigimimo ir mentalinio unikalumo nulemti vidiniai išsišakojimai akivaizdūs mums visiems. Vis dėlto tik prasismelkus į Trečiąją fazę mums pavyko – *ir tai tik po visų įvykių* – apskaičiuoti anomalaus jo elgesio tikimybę nuoširdžiai prie jo prisirišusio žmogaus akivaizdoje.

Kadangi anomalios jo reakcijos tiesiogiai priklausė nuo to kito žmogaus ir jo buvimo greta atitinkamu metu, galime tvirtinti, kad iki tam tikro lygio visi įvykiai klostėsi atsitiktinai. Mūsų agentai neabejoja, kad Mulo psichologą nužudė moteris – moteris, kuria Mulas pasitikėjo veikiamas savo paties jausmų ir kurios sąmonės neužvaldė vien dėl to, kad ši mylėjo jį ir neverčiama.

Po to įvykio – tiems, kuriuos domina detalės, yra parengta matematinė jo interpretacija, rasite ją centrinėje bibliotekoje – mes, jau perspėti, stengėmės sustabdyti Mulą neįprastais metodais, vadinasi, kiekvieną mielą dieną rizikuojame sugriauti visą Seldono sukurtą istorijos schemą. Aš baigiau.

Pirmasis kalbėtojas valandėlę patylėjo, kad susirinkusieji spėtų perprasti visas potekstes. Paskui vėl prašneko:

– Vadinasi, padėtis dabar itin nestabili. Pirminė Seldono schema dabar sulinkusi taip, kad gali lūžti – privalu pabrėžti, jog dėl siaubingos trumparegystės mes patys nedovanotinai suklydome, – ir visam Seldono planui gresia rimtas pavojus negrįžtamai suirti. O laikas senka. Manau, mums liko vienintelė išeitis – ir ta pati rizikinga.

Teks leisti Mului mus surasti – tam tikra prasme.

Jis dar valandėlei nutilo ir užfiksavęs susirinkusiųjų reakcijas užbaigė:

– Kartoju: tam tikra prasme!